

Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł, t. II, red. Mirosław Sitarz, Agnieszka Romanko, Urszula Wasilewicz, Paweł Zając, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2013, ss. 792.

Księga druga Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. zatytułowana „Lud Boży”, podobnie jak Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* uwzględnia podwójną strukturę Kościoła: wspólnotową i hierarchiczną.

Pierwsza część tej Księgi zatytułowana „Wierni chrześcijanie” odnosi się do Kościoła pojmowanego jako wspólnota wiernych, natomiast normy znajdujące się w drugiej części dotyczą Kościoła jako wspólnoty hierarchicznej. Między wszystkimi ochrzczonymi istnieje fundamentalna równość co do godności dzieci Bożych i wspólne powołanie do doskonałości, bez względu na zróżnicowanie wiernych z racji udziału w kapłaństwie hierarchicznym (LG, nr 32). Zgodnie z nauczaniem Soboru Watykańskiego II: „Rozróżnienie bowiem, które Pan uczynił między wyświęconymi szafarzami, a resztą Ludu Bożego niesie z sobą łączność, gdyż pasterze i inni wierni związani są mocno ze sobą ścisłą więzią. Pasterze Kościoła, idąc za przykładem Pana, oddają posługi duchowe sobie nawzajem i innym wiernym, ci zaś o choczko świadczą wspólnie pomoc pasterzom i nauczycielom” (LG, nr 32).

Poprzez fakt przyjęcia chrztu człowiek staje się w Kościele podmiotem obowiązków i uprawnień właściwych dla chrześcijan (kan. 204 KPK/83). Prawodawca kościelny wyliczył je po raz pierwszy w KPK/83. Wszyscy wierni zostali zobowiązani do wypełniania z wielką pilnością obowiązków, którymi są związani zarówno wobec Kościoła powszechnego, jak i partykularnego, do którego należą zgodnie z przepisami prawa (kan. 209 § 2 KPK/83). Wobec tego mają obowiązek przestrzegania aktów normatywnych wydanych przez Biskupa Rzymu i dykasterie Kurii Rzymskiej, a także przepisów prawa partykularnego.

W praktyce wierni mogą mieć problemy z dostępem do niektórych źródeł prawa, dlatego szczególnie cenne są te zbiory, gdzie w jednej publikacji zebrane są ważniejsze akty normatywne dotyczące wybranych zagadnień. Pewną trudność dla wiernych może stanowić fakt, że językiem Kościoła jest język łaciński i w nim promulgowane są w większości źródła prawa. Ojcowie soborowi w Dekrecie o formacji kapłańskiej *Optatam totius* stwierdzili, że alumni odbywający studia w seminarium powinni uzyskać taką znajomość języka łacińskiego, by mogli zrozumieć źródłowe teksty naukowe oraz dokumenty Kościoła i z nich korzystać (OT, nr 13). Wierni świeccy, którzy nie odbywali studiów z zakresu nauk kościelnych mogą mieć trudności z odczytywaniem oryginalnego źródła prawa wydanego w języku łacińskim, dlatego dzięki tłumaczeniu tekstu mogą mieć szansę na zapoznanie się z jego treścią.

Publikacja *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2* została przygotowana przez pracowników i doktorantów Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego: ks. dr. hab. Mirosława Sitarza, prof. KUL, mgr lic. Agnieszkę Romanko, mgr lic. Urszulę Wasilewicz i mgr. lic. Pawła Zajęca, którzy prowadzą wykłady i ćwiczenia z przedmiotu „Ustrój hierarchiczny Kościoła” na kierunku prawo kanoniczne na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Wobec tego, wyboru źródeł dokonały osoby zajmujące się naukowo tą problematyką. Warto dodać, że publikacja jest drugim zbiorem źródeł prawa z ustroju hierarchicznego Kościoła, gdyż pierwsza została wydana w 2006 r. Redaktorzy uwzględnili źródła prawa promulgowane przez Stolicę Apostolską oraz prawodawców partykularnych po 2006 r., a także te akty normatywne, które nie zostały uwzględnione w zbiorze *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł* pod red. W. Kacprzyka i M. Sitarza. Obydwa zbiory należy traktować jako całość, gdyż nowy wybór źródeł jest kontynuacją poprzedniego.

Publikacja została podzielona na dwie części: prawo powszechne i polskie prawo partykularne. W pierwszej części zostały zawarte dokumenty papieskie dotyczące ustroju hierarchicznego Kościoła, wśród nich konstytucje apostolskie papieża Jana XXIII – o podniesieniu studium języka łacińskiego *Veterum Sapientia* (1962), Jana Pawła II – *Ecclesia in Urbe* nowa organizacja Wikariatu Rzymskiego (1998) i Benedykta XVI – *Anglicanorum coetibus* o ustanowieniu Ordynariatów Personalnych dla anglikanów przystępujących do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim (2009). W tej części znajdują się także motu proprio, listy i deklaracje wydane przez papieża Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka regulujące problematykę m.in. funkcjonowania, zadań i kompetencji wybranych dykasterii Kurii Rzymskiej oraz zmian niektórych norm dotyczących wyboru Biskupa Rzymu. W pierwszej części znajdują się także dokumenty Kurii Rzymskiej – Sekretariatu Stanu: Regulamin Synodu Biskupów (2006), Statuty Międzynarodowej Komisji ds. Migracji (2008), Układ monetarny pomiędzy Unią Europejską a Państwem Watykańskim (2009), Oświadczenie w sprawie ochrony papieskiego imienia i wizerunku (2009). Redaktorzy zamieścili w publikacji dokumenty Kongregacji Nauki Wiary, która troszczy się o rozwój wiary, popieranie badań teologicznych, a także o to, aby wiara i obyczaje nie doznały uszczerbku przez błędne opinie. W wyborze źródeł znajdują się dokumenty Kongregacji ds. Biskupów: dyktando o wizycie „ad limina” (1988), dekret o ustanowieniu Personalnej Administratury Apostolskiej Świętego Jana Marii Vianneya (2002) i Instrukcja Kongregacji ds. Duchowieństwa – *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej* (2002).

Każdy z dokumentów w części pierwszej publikacji został zamieszczony w języku oryginalnym, jak i tłumaczeniu w języku polskim. Redaktorzy przy każdym dokumencie zamieścili odwołanie do oficjalnego źródła. Tekst polski zawiera tłumaczenia dotychczas publikowane w różnych organach promulgacyjnych, jak i przekłady dokonane głównie przez redaktorów na potrzeby niniejszej publikacji. Wśród dokumentów, które zostały przetłumaczone przez redaktorów, znajdują się: Instrukcja o synodach diecezjalnych (19.03.1997), List Ojca Świętego Franciszka us-

tanawiający Papieską Komisję nadzorującą przy Instytucie Dzieł Religijnych (24.06.2013), List Ojca Świętego Franciszka o ustanowieniu Papieskiej Komisji referującej o organizacji struktury ekonomiczno-administracyjnej Stolicy Apostolskiej (18.07.2013), Dekret erygujący Ordynariat personalny Najświętszej Maryi Panny z Walsingham (15.01.2011), Dekret erygujący Ordynariat personalny Katedry św. Piotra (01.01.2012), Dekret erygujący Ordynariat personalny Najświętszej Maryi Panny Krzyża Południa (15.06.2012), List apostolski motu proprio o nowych formach sprawowania kultu w Bazylice Świętego Pawła za Murami *L'antica e venerabile Basilica* (31.05.2005), List apostolski motu proprio w sprawie zmiany niektórych norm dotyczących wyboru Biskupa Rzymu (11.06.2007), List apostolski motu proprio zatwierdzający Nowy Statut Urzędu Pracy Stolicy Apostolskiej (ULSA) (7.07.2009), List apostolski motu proprio *Latina Lingua* ustanawiający Papieską Akademię Łacińską (10.11.2012), List apostolski motu proprio *Fides per doctrinam*, którym zmienia się Konstytucję Apostolską *Pastor Bonus* i kompetencje dotyczące katechezy zostają przeniesione z Kongregacji ds. Duchowieństwa do Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji (16.01.2013), List apostolski motu proprio *Ministorum instituti*, którym modyfikuje się Konstytucję Apostolską *Pastor Bonus* a kompetencje dotyczące seminariów przenosi z Kongregacji Edukacji Katolickiej do Kongregacji ds. Duchowieństwa (16.01.2013), List apostolski motu proprio *Normas nonnullas* o niektórych modyfikacjach norm dotyczących wyboru Biskupa Rzymu (22.02.2013), Dyrektorium o wizycie „ad limina” (29.06.1988).

Druga część publikacji, która została zatytułowana „Polskie prawo partykularne”, zawiera dokumenty wyłącznie w języku polskim wydane przez Konferencję Episkopatu Polski, Nuncjaturę Apostolską oraz Biskupa Polowego. Cechą charakterystyczną prawa partykularnego jest to, że obowiązuje ono na danym terytorium. Redaktorzy zamieścili w publikacji Statut (07.10.2009) i Regulamin (09.05.2010) Konferencji Episkopatu Polski, dzięki czemu każdy wierny może zapoznać się z jej funkcjonowaniem i działalnością. W tej części publikacji znajdują się dokumenty regulujące kwestie dotyczące m.in. organizacji struktur administracji kościelnej w Polsce, zasad postępowania w sprawie formalnego wystąpienia z Kościoła, zasad obowiązujących przy zapisie w księgach parafialnych w wypadku zmiany płci. Wśród dokumentów znajdujących się w tej części publikacji znajdują się instrukcje, dekrety, komunikaty wydane przez kompetentną władzę. Aby Kościół mógł w pełni realizować swoją misję, nie może pozostawać bierny wobec współczesnych problemów wiernych, dlatego niezwykle ważne są regulacje prawne w Kościele partykularnym, które pozwalają dostosować prawo do warunków specyficznych dla danego regionu kościelnego.

Przedstawiona pozycja jest praktycznym zbiorem aktów normatywnych prawa powszechnego i polskiego prawa partykularnego dotyczących ustroju hierarchicznego Kościoła. Zakres tej dyscypliny naukowej jest niezwykle szeroki, dlatego niemożliwe jest zebranie wszystkich źródeł prawa odnoszących się do tej problematyki. Publikacja ułatwi pracę zwłaszcza studentom prawa kanonicznego i teologii,

ale także tym, którzy w swoich badaniach zajmują się problematyką ustroju hierarchicznego Kościoła. *Wybór źródeł 2* ułatwi dostęp do źródeł prawa wszystkim, którzy interesują się tą tematyką, a zwłaszcza osobom, które piszą prace naukowe z tej dyscypliny. Niezwykłym atutem zbioru jest to, że każde źródło prawa powszechnego jest zawarte w języku oryginalnym i polskim tłumaczeniu. Dzięki temu w razie jakichkolwiek wątpliwości co do tłumaczenia, czytelnik ma możliwość zapoznania się z tekstem oryginalnym. Na korzyść publikacji przemawia fakt, że wielu tłumaczeń dokonali redaktorzy, którzy w najlepszy sposób starali się oddać myśl prawodawcy, gdyż osoby te naukowo zajmują się prawem kanonicznym. Redaktorzy we wstępie do zbioru zwrócili uwagę na znaczenie języka łacińskiego w Kościele, gdyż właśnie w nim promulgowane są w większości źródła prawa, dlatego osoby zajmujące się teologią, liturgią, patrologią i prawem kanonicznym powinny posiadać znajomość tego języka na odpowiednim poziomie.

Publikacja ta niewątpliwie ułatwi dostęp do źródeł ustroju hierarchicznego Kościoła i jest godna polecenia osobom zajmującym się tą problematyką.

Sylwia Maziarczuk

Doktorantka w Katedrze Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego
Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL

Mirosław Sitarz, *Competences of Collegial Organs in a Particular Church in the Exercise of Executive Power According to the Code of Canon Law of 1983*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2013, ss. 274.

Wszyscy wierni na mocy chrztu „zostali ukonstytuowani Ludem Bożym i (...) zgodnie z własną każdego pozycją, są powołani do wypełniania misji, jaką Bóg powierzył pełnić Kościołowi w świecie” (kan. 204 § 1), są „równi co do godności i działania, na skutek czego każdy, zgodnie z własną pozycją i zadaniem współpracuje w budowaniu Ciała Chrystusowego” (kan. 208). Prawodawca kodeksowy pogłębił naukę Soboru Watykańskiego II dotyczącą Kościoła jako – z jednej strony – wspólnoty Ludu Bożego, natomiast z drugiej – społeczności hierarchicznie uporządkowanej. Należy jednak pamiętać, że wszyscy wierni są współodpowiedzialni za Kościół. „Wyposażona zaś w organa hierarchiczne społeczność i zarazem mistyczne Ciało Chrystusa, widzialne zrzeszenie i wspólnota duchowa, Kościół ziemski i Kościół – bogaty w dary niebiańskie – nie mogą być pojmowane jako dwie rzeczy odrębne, przeciwnie, tworzą one jedną rzeczywistość złożoną, która zrasta się z pierwiastka boskiego i ludzkiego” (*Lumen gentium*, nr 8). Ojcowie soborowi stwierdzili, że chociaż „niektórzy z woli Chrystusa ustanawiani są nauczycielami, szafarzami